

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Filipa Dienstbiera, soudce Tomáše Langáška a soudkyně Veroniky Juříčkové v právní věci žalobce: **P. J.**, zast. Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., sídlem Kovářská 939/4, Praha 9 – Libeň, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7 – Holešovice, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 1. 2. 2022, čj. MV-102171-15/OAM-2019, v řízení o místní příslušnosti na základě nesouhlasu Městského soudu v Praze s postoupením věci ze dne 28. 4. 2023

t a k t o :

- I. K projednání a rozhodnutí věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 3 A 1/2023 **je příslušný** Městský soud v Praze.
- II. Věc vedená u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 3 A 1/2023 **se přikazuje** Krajskému soudu v Ostravě.

O d ů v o d n ě n í :

[1] V projednávané věci jde o otázku místní příslušnosti krajského soudu k projednání žaloby proti rozhodnutí, kterým ministerstvo vnitra zamítlo žádost o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti podanou podle § 8 písm. d) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění účinném do 1. 8. 2021.

[2] Nejvyšší správní soud předeseílá, že v obdobné situaci žalobcovy matky Nejvyšší správní soud rozhodl usnesením ze dne 17. 5. 2023, čj. Nad 62/2023-59, přičemž v nyní projednávané věci neshledal důvody pro odlišné posouzení věci. Též s ohledem na zdravotní a sociální situaci žalobce a jeho matky považuje naopak za žádoucí posoudit shodně i otázku přikázání z důvodu vhodnosti.

[3] Žalobce požádal o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti podle § 8 písm. d) zákona o azylu (ve znění účinném do 1. 8. 2021) a Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1952 (vyhlášené pod č. 108/2004 Sb. m. s.). Ministerstvo vnitra žádost zamítlo a žalobce poučilo, že proti rozhodnutí může podat žalobu ke krajskému soudu, v jehož obvodu je ke dni podání žaloby *hlášen k pobytu*.

[4] Žalobce podal žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě. Krajský soud však v usnesení ze dne 16. 2. 2023, čj. 25 A 35/2022-34, dospěl k závěru, že není místně příslušný, a postoupil věc k projednání a rozhodnutí Městskému soudu v Praze. Podle krajského soudu rozhodnutí ve věci žádosti o status osoby bez státní příslušnosti není *rozhodnutím o mezinárodní ochraně* podle zákona o azylu. Na věc žalobkyně proto nelze použít kritérium pro místní příslušnost soudu v § 32 odst. 3 zákona o azylu. Uplatní se obecné pravidlo pro místní příslušnost, a podle § 7 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), tak má věc projednat Městský soud v Praze.

[5] Městský soud ale předložil věc Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o místní příslušnosti, neboť s názorem krajského soudu nesouhlasí (§ 7 odst. 6 věta druhá s. ř. s.). Poukázal na to, že § 32 zákona o azylu představuje zákonnou odchylku od obecné úpravy místní příslušnosti podle soudního řádu správního, na účel této výjimky zpřístupnit místo soudního řízení žadateli o mezinárodní ochranu a na nebezpečí zahlcení Městského soudu v Praze v případě jeho výlučné místní příslušnosti pro všechna rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany.

[6] Žalobce vyjádřil souhlas s názorem městského soudu, přičemž poukázal na judikaturu městského soudu a Nejvyššího správního soudu, podle níž se jedná o věc mezinárodní ochrany. Odkázal též na nedávný rozsudek městského soudu, podle kterého se na analogickém použití zákona o azylu nic nemění ani po přesunutí úpravy řízení do zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců. Za situace, že žalovaný v souběžně projednávané obdobné věci stěžovatelovy matky (viz bod [2]) na výzvu soudu ve smyslu § 7 odst. 6 s. ř. s. „ponechal rozhodnutí na Nejvyšším správním soudu“, soud jej k vyjádření v nyní projednávané věci v souladu se zásadou hospodárnosti již nevyzýval.

[7] Podle následného vyjádření žalobce jsou navíc dány důvody pro přikázání věci Krajskému soudu v Ostravě z důvodu vhodnosti dle § 9 odst. 2 s. ř. s., a to s ohledem na ekonomické a zdravotní komplikace spojené s nutností cestovat k Městskému soudu v Praze. Žalobce je spolu s dalšími členy své rodiny v těžké ekonomické a zdravotní situaci. Žalobce sám se léčí s Crohnovou chorobou a jeho matka se donedávna léčila s nádorovým onemocněním, léčbu ale musela kvůli problémům se zdravotním pojištěním přerušit. Nikdo z nich není ekonomicky činný, jednak kvůli zdravotním potížím, jednak kvůli komplikacím způsobeným jejich právním statusem (jako žadatelé o status osoby bez státní příslušnosti nemohou potenciálním zaměstnavatelům doložit, že mají stabilní pobytové oprávnění). V Ostravě bydlí v objektu u sportovní haly, kde nemusí platit nájem (místo toho pomáhají s úklidem sportovní haly). Cesta na jednání k soudu do Prahy a případné další prodlužování řízení by pro žalobce znamenaly vážné ekonomické i zdravotní komplikace.

[8] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval samotným sporem o místní příslušnost mezi Krajským soudem v Ostravě a Městským soudem v Praze. Dal zapravdu krajskému soudu, že k projednání žaloby je místně příslušný Městský soud v Praze (**výrok I**). Dále však s ohledem na okolnosti plynoucí ze správního spisu a důvody uvedené žalobcem rozhodl, že je vhodné, aby tuto věc projednal a rozhodl Krajský soud v Ostravě (**výrok II**).

pokračování

K výroku I: Místní příslušnost pro projednání žaloby proti rozhodnutí ve věci žádosti o status osoby bez státní příslušnosti (vydanému podle zákona o azylu)

[9] Podle § 7 odst. 2 s. ř. s. platí, že *nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak, je k řízení místně příslušný soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který ve věci vydal rozhodnutí v prvním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany*. Naopak podle § 32 odst. 3 zákona o azylu je k řízení o žalobě místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu je žadatel o udělení mezinárodní ochrany (žalobce) v den podání žaloby hlášen k pobytu.

[10] Přestože Česká republika přistoupila k Úmluvě o právním postavení osob bez státní příslušnosti již v roce 2004, dlouhou dobu v českém právu neexistovala ani zmínka o tomto statusu či řízení o jeho přiznání. Od 18. 12. 2015 do 1. 8. 2021 bylo řízení o přiznání statusu apatridy „upraveno“ v § 8 písm. d) zákona o azylu, podle kterého ministerstvo rozhodovalo také o *žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti*. Nic dalšího zákon o azylu nestanovil.

[11] Důvodová zpráva k zákonu č. 314/2015 Sb., který tuto změnu do zákona o azylu přinesl, uvádí, že novela „*zakotvuje působnost ministerstva i pro rozhodování o žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti, pro které se rovněž použije mechanismus řízení ve věci mezinárodní ochrany*. Pro takto vzácné žádosti není vhodné vytvářet speciální řízení; jak bylo uvedeno již výše, pro tato řízení se použijí mechanismy řízení ve věci mezinárodní ochrany, a to včetně vyloučení některých ustanovení správního řádu, jak předpokládá § 9, základem je nicméně použití správního řádu jakožto obecného předpisu“ (sněmovní tisk 463/0, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 2013–2017; zvýraznil NSS).

[12] Zákon č. 274/2021 Sb. pak rozhodování o přiznání statusu apatridy s účinností od 2. 8. 2021 přesunul ze zákona o azylu do § 170d zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (důvodová zpráva k této novele se však o důvodech změny nezmiňuje). Žalobce podal žádost o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti v červnu 2019, tedy ještě v době účinnosti původní úpravy podle zákona o azylu. Podle přechodného ustanovení v čl. IV zákona č. 274/2021 Sb. *řízení podle zákona č. 325/1999 Sb. a řízení podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve věci rozhodnutí vydaného podle zákona č. 325/1999 Sb. zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a do tohoto dne pravomocně neskončená se dokončí a práva a povinnosti s ním související se posuzují podle zákona č. 325/1999 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona*.

[13] Ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o azylu „*mezinárodní ochranou*“ rozumí *ochranu poskytnutou na území cizinci formou azylu nebo doplňkové ochrany*. Na něj pak navazuje § 2 odst. 1 písm. e), který opět s odkazem na ochranu v podobě azylu či doplňkové ochrany definuje pojem *rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany*. A právě na *rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany* je omezen celý § 32 zákona o azylu. Rozhodnutí o žádostech o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti pod tento pojem nespadá, status apatridy není azylem ani doplňkovou ochranou.

[14] Otázku místní příslušnosti nelze vyřešit ani analogickým použitím § 32 odst. 3 zákona o azylu, jak v podstatě navrhuje městský soud. NSS sice již opakovaně rozhodl, že

bez speciální úpravy pro *řízení o žádostech, resp. postavení žadatelů* o status apatridy je potřeba vyplnit mezeru v zákoně a analogicky aplikovat zákon o azylu [ve vztahu k úpravě v zákoně o azylu do 1. 8. 2021 srov. rozsudky NSS ze dne 10. 3. 2021, čj. 10 Azs 347/2020-25, č. 4166/2021 Sb. NSS, k otázce ubytování v pobytovém zařízení podle § 79 odst. 3 zákona o azylu, a ze dne 12. 3. 2019, čj. 4 Azs 365/2018-74, k otázce vydávání průkazu žadatele podle § 57 zákona o azylu]. V těchto rozsudcích NSS odkazoval jak na výše zmíněnou důvodovou zprávu, tak především na podobnosti mezi postavením osob bez státní příslušnosti a uprchlíků podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (srov. např. rozsudek čj. 10 Azs 347/2020-25, bod 12). V případě místní příslušnosti soudu v řízení o žalobě proti zamítavému rozhodnutí je ale situace jiná.

[15] V otázce místní příslušnosti soudu neexistuje mezera, kterou by bylo potřeba vyplnit analogií zákona. Zákon o azylu v § 32 odst. 3 pouze zavádí zvláštní kritérium pro určení místní příslušnosti v jednom okruhu soudních sporů – na vše ostatní je tu ale stále obecné pravidlo v § 7 odst. 2 s. ř. s. Není-li tu pravidlo jiné, § 7 odst. 2 s. ř. s. se použije i na problematiku řízení o statusu osob bez státní příslušnosti. V tom se NSS shoduje s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 26. 5. 2021, čj. 51 A 34/2021-16, na které odkázal městský soud.

[16] Příslušný k rozhodování o žalobě proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o status apatridy *vydanému na základě zákona o azylu* je tedy Městský soud v Praze podle § 7 odst. 2 s. ř. s., protože sídlo ministerstva je právě v obvodu městského soudu.

[17] Lze dodat, že tento závěr platí pouze na „dobíhající“ řízení zahájená ještě za původní úpravy v zákoně o azylu. Na rozhodnutí, která po novele č. 274/2021 Sb. ministerstvo vydává již podle zákona o pobytu cizinců, se použije § 172 odst. 1 a odst. 7 tohoto zákona, podle kterého se žaloba proti rozhodnutí (vyjma několika speciálních případů) podává ve lhůtě 30 dnů (odst. 1) a k jejímu projednání je místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu je cizinec v den podání žaloby hlášen k pobytu (odst. 7).

Výrok II: Přikázání věci na základě delegace vhodné

[18] Podle § 9 odst. 2 s. ř. s. může NSS *věc přikázat jinému než místně příslušnému krajskému soudu, je-li to pro rychlost nebo hospodárnost řízení nebo z jiného důležitého důvodu vhodné*. Tato tzv. delegace vhodná představuje výjimku ze zásady zákonného soudce, kterou je potřeba vykládat restriktivně. Soud proto musí před jejím použitím zvážit všechny rozhodné okolnosti konkrétního případu (k tomu již usnesení rozšířeného senátu ze dne 22. 4. 2004, čj. Nad 138/2003-26, č. 305/2004 Sb. NSS). Z judikatury plynou typové případy, kdy je vhodné věc přikázat jinému soudu než tomu, který je jinak místně příslušný, např. účastník řízení je *objektivně, významně a nikoli přechodně* omezen v možnosti cestovat k místně příslušnému soudu, např. kvůli špatnému zdravotnímu stavu nebo pečuje o závislou osobu (usnesení ze dne 20. 4. 2006, čj. Nad 11/2006-36, resp. ze dne 22. 6. 2004, čj. Nad 87/2004-25).

[19] V již odkazované věci sp. zn. Nad 62/2023 Nejvyšší správní soud ve shodné situaci žalobcovy matky přihlédl ke kombinaci několika faktorů. Zvážil zdravotní stav žalobcovy matky i jeho samotného a jejich sociální situaci. Žalobce žije s dalšími členy rodiny

pokračování

v provizorním bydlení, za které nemusí platit nájem (nikdo z nich jinak nepracuje). Jde tedy o kombinaci vážných zdravotních problémů a těžké sociální situace žalobce a jeho blízkých. Na posouzení této situace Nejvyšší správní soud setrvává i v nyní posuzované věci. Odlišné rozhodnutí v obou případech by ostatně postrádalo smysl. Proto NSS přikázal i tuto věc k projednání a rozhodnutí Krajskému soudu v Ostravě.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. května 2023

JUDr. Filip Dienstbier, Ph.D.
předseda senátu